

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
PRIIT ΡΙΚΑΜΑË
της 21ης Νοεμβρίου 2019¹

Υπόθεση C-836/18

**Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real
κατά
RH**

[αίτηση του Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha
(ανώτερου δικαστηρίου της Καστίλλης-Λα Μάντσα, Ισπανία)
για την έκδοση προδικαστικής απόφασεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Ιθαγένεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άρθρο 20 ΣΛΕΕ – Δικαίωμα διαμονής σε κράτος μέλος ενός υπηκόου τρίτης χώρας, συζύγου πολίτη της Ένωσης ο οποίος ουδέποτε άσκησε το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας – Εθνική νομοθεσία που εξαρτά τη χορήγηση άδειας διαμονής από την προϋπόθεση ότι ο πολίτης της Ένωσης διαθέτει επαρκείς οικονομικούς πόρους για να συντηρήσει τον σύζυγό ή τη σύζυγό του – Άρνηση που στηρίζεται στην έλλειψη επαρκών πόρων – Τρόπος εκτιμήσεως της σχέσεως εξαρτήσεως που υφίσταται μεταξύ του υπηκόου τρίτης χώρας και του πολίτη της Ένωσης»

I. Εισαγωγή

1. Η παρούσα υπόθεση αφορά τον τρόπο υλοποίησης του παράγωγου δικαιώματος διαμονής, που πρέπει να αναγνωρίζεται, εντός κράτους μέλους, επί τη βάση του άρθρου 20 ΣΛΕΕ, σε υπήκοο τρίτης χώρας, μέλος της οικογένειας πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ο οποίος ουδέποτε άσκησε το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας.

2. Η υπόθεση αυτή παρέχει στο Δικαστήριο την ευκαιρία να υπενθυμίσει τις αρχές που συνήγαγε συναφώς με τις αποφάσεις της 10ης Μαΐου 2017, Chavez-Vilchez κ.λπ.², και της 8ης Μαΐου 2018, Κ.Α. κ.λπ. (Οικογενειακή επανένωση στο Βέλγιο)³, σε ένα πλαίσιο στο οποίο το αίτημα χορηγήσεως άδειας διαμονής υποβλήθηκε από υπήκοο τρίτης χώρας ο οποίος είναι σύζυγος πολίτη της Ένωσης, εν συνεχεία δε απερρίφθη χωρίς να πραγματοποιηθεί καμία αξιολόγηση σχετικά με την ύπαρξη σχέσης εξαρτήσεως μεταξύ των δύο αυτών προσώπων.

¹ Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

² C-133/15 (στο εξής: απόφαση Chavez-Vilchez κ.λπ., EU:C:2017:354).

³ C-82/16 [στο εξής: απόφαση Κ.Α. κ.λπ. (Οικογενειακή επανένωση στο Βέλγιο), EU:C:2018:308].

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

3. Το άρθρο 1 της οδηγίας 2004/38/ΕΚ⁴ ορίζει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία καθορίζει:

- α) τους όρους που διέπουν την άσκηση του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στην επικράτεια των κρατών μελών από τους πολίτες της Ένωσης και τα μέλη των οικογενειών τους·
- β) το δικαίωμα μόνιμης διαμονής στην επικράτεια των κρατών μελών των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους·

[...]».

4. Το άρθρο 3 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Δικαιούχοι», προβλέπει στην παράγραφο 1 τα ακόλουθα:

«Η παρούσα οδηγία ισχύει για όλους τους πολίτες της Ένωσης οι οποίοι μεταβαίνουν ή διαμένουν σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο του οποίου είναι υπήκοοι καθώς και τα μέλη των οικογενειών τους κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 2 σημείο 2 που τους συνοδεύουν ή πηγαίνουν να τους συναντήσουν.»

5. Το άρθρο 7, παράγραφοι 1 και 2, της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα εξής:

«1. Όλοι οι πολίτες της Ένωσης έχουν δικαίωμα διαμονής στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών, εφόσον:

[...]

- β) διαθέτουν επαρκείς πόρους για τον εαυτό τους και τα μέλη των οικογενειών τους, ούτως ώστε να μην επιβαρύνουν κατά τη διάρκεια της περιόδου παραμονής τους το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής, καθώς και πλήρη ασφαλιστική κάλυψη ασθένειας στο κράτος μέλος υποδοχής, ή

[...]

- δ) είναι μέλη της οικογένειας τα οποία συνοδεύουν ή πηγαίνουν να συναντήσουν πολίτη της Ένωσης που πληροί τους όρους που αναφέρονται στα στοιχεία α), β) ή γ).

2. Το δικαίωμα διαμονής που προβλέπεται στην παράγραφο 1 εκτείνεται στα μέλη της οικογένειας τα οποία δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους, όταν συνοδεύουν ή πηγαίνουν να συναντήσουν, στο κράτος μέλος υποδοχής, τον πολίτη της Ένωσης και εφόσον ο εν λόγω πολίτης πληροί τους όρους που αναφέρονται στην παράγραφο 1 στοιχεία α), β) ή γ).»

4 Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ (ΕΕ 2004, L 158, σ. 77).

B. Το ισπανικό δίκαιο

6. Κατά το άρθρο 68 του Código Civil (αστικού κώδικα):

«Οι σύζυγοι έχουν υποχρέωση συμβίωσης, αμοιβαίας πίστης και αρωγής. Επίσης οφείλουν να μοιράζονται τις οικιακές ευθύνες καθώς και τη μέριμνα για τους ανιόντες και κατιόντες τους και τα λοιπά εξαρτώμενα από αυτούς πρόσωπα.»

7. Το άρθρο 1 του Real Decreto 240/2007, sobre entrada, libre circulación y residencia en España de ciudadanos de los Estados miembros de la Unión Europea y de otros Estados parte en el Acuerdo sobre el Espacio Económico Europeo (βασιλικού διατάγματος 240/2007, σχετικά με την είσοδο, ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή στην Ισπανία πολιτών των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των άλλων συμβαλλόμενων στη συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο κρατών)⁵, της 16ης Φεβρουαρίου 2007, όπως ισχύει κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης, ορίζει τα εξής:

«1. Το παρόν βασιλικό διάταγμα ρυθμίζει τις προϋποθέσεις για την άσκηση των δικαιωμάτων εισόδου και εξόδου, ελεύθερης κυκλοφορίας, διαμονής, μόνιμης διαμονής και εργασίας στην Ισπανία για τους υπηκόους άλλων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των άλλων συμβαλλόμενων στη συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο κρατών, καθώς και τους περιορισμούς των προαναφερθέντων δικαιωμάτων για λόγους δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας ή δημόσιας υγείας.

2. Το περιεχόμενο του παρόντος βασιλικού διατάγματος δεν θίγει τις διατάξεις ειδικών νόμων και διεθνών συνθηκών στις οποίες η Ισπανία είναι συμβαλλόμενο μέρος.»

8. Το άρθρο 2 του βασιλικού αυτού διατάγματος προβλέπει τα εξής:

«Το παρόν βασιλικό διάταγμα εφαρμόζεται επίσης, υπό τους προβλεπόμενους σε αυτό όρους, στα μέλη της οικογένειας υπηκόου άλλου κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή άλλου συμβαλλόμενου στη συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο κράτους, ανεξαρτήτως ιθαγενείας, όταν συνοδεύουν ή πηγαίνουν να συναντήσουν τον υπήκοο αυτό, τα οποία απαριθμούνται κατωτέρω:

α) ο/η σύζυγος, υπό την προϋπόθεση ότι δεν έχει χωρήσει συμφωνία ή δήλωση ακύρωσης του γάμου, διαζύγιο ή δικαστικός χωρισμός.

[...]

9. Το άρθρο 7 του εν λόγω βασιλικού διατάγματος ορίζει τα εξής:

«1. Όλοι οι πολίτες της Ένωσης ή υπήκοοι άλλου συμβαλλόμενου στη συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο κράτους έχουν δικαίωμα διαμονής στην ισπανική επικράτεια για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών, εφόσον:

[...]

b) διαθέτουν επαρκείς πόρους για τον εαυτό τους και τα μέλη των οικογενειών τους, ούτως ώστε να μην επιβαρύνουν κατά τη διάρκεια της περιόδου παραμονής τους το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας της Ισπανίας, καθώς και πλήρη ασφαλιστική κάλυψη ασθενοείας στην Ισπανία· ή,

[...]

5 ΒΟΕ αριθ. 51 της 28ης Φεβρουαρίου 2007, σ. 8558, στο εξής: βασιλικό διάταγμα 240/2007.

d) είναι μέλη της οικογένειας τα οποία συνοδεύουν ή πηγαίνουν να συναντήσουν πολίτη της Ένωσης ή υπήκοο άλλου συμβαλλόμενου στη συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο κράτους εφόσον ο εν λόγω πολίτης ή υπήκοος πληροί τους όρους που αναφέρονται στα στοιχεία a, b ή c.

2. Το δικαίωμα διαμονής που προβλέπεται στην παράγραφο 1 εκτείνεται στα μέλη της οικογένειας τα οποία δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους, όταν συνοδεύουν ή πηγαίνουν να συναντήσουν στην Ισπανία τον πολίτη της Ένωσης ή τον υπήκοο άλλου συμβαλλόμενου στη συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο κράτους, εφόσον ο εν λόγω πολίτης ή υπήκοος πληροί τους όρους που αναφέρονται στην παράγραφο 1, στοιχεία a, b ή c.

[...]

7. Όσον αφορά τα επαρκή μέσα διαβίωσης, δεν δύναται να καθοριστεί πάγιο ποσό, αλλά πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η προσωπική κατάσταση των υπηκόων του κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του άλλου συμβαλλόμενου στη συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο κράτους. Εν πάση περιπτώσει, το ποσό αυτό δεν πρέπει να υπερβαίνει το όριο οικονομικών πόρων κάτω του οποίου οι Ισπανοί λαμβάνουν προνοιακές παροχές ή το ύψος της κατώτατης συντάξεως κοινωνικής ασφαλίσεως.»

III. Το ιστορικό της διαφοράς της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

10. Ο RH, Μαροκινός υπήκοος, νυμφεύθηκε στις 13 Νοεμβρίου 2015, στη Ciudad Real (Ισπανία), μια Ισπανίδα υπήκοο. Η δεύτερη, καθόσον έχει την ισπανική ιθαγένεια, είναι πολίτης της Ένωσης. Εντούτοις, ουδέποτε άσκησε το δικαίωμά της να κυκλοφορεί ελεύθερα εντός της Ένωσης. Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι το κύρος και η νομιμότητα του γάμου αυτού δεν αμφισβητήθηκαν από τη Διοίκηση και ότι ο RH δεν αποτελεί αντικείμενο απαγόρευσης εισόδου στην εθνική επικράτεια.

11. Οι σύζυγοι συμβιώνουν στη Ciudad Real, συγκατοικώντας με τον πατέρα της Ισπανίδας υπηκόου.

12. Στις 23 Νοεμβρίου 2015, ο RH υπέβαλε ενώπιον της αρμόδιας εθνικής αρχής αίτηση χορήγησης άδειας διαμονής ως μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης.

13. Στις 20 Ιανουαρίου 2016, η εν λόγω αρχή απέρριψε την αίτηση επί τη βάση του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο b, του βασιλικού διατάγματος 240/2007, εκτιμώντας ότι η σύζυγος του RH δεν είχε αποδείξει ότι διαθέτει η ίδια επαρκείς οικονομικούς πόρους για να συντηρήσει τον σύζυγό της, σύμφωνα με τις απαιτήσεις τις εν λόγω διατάξεως.

14. Στις 10 Μαρτίου 2016, η απόφαση αυτή επιβεβαιώθηκε από τη Subdelegado del Gobierno de Ciudad Real (Αντιπροσωπεία της Κυβερνήσεως στην Επαρχία Ciudad Real).

15. Ο RH άσκησε προσφυγή ενώπιον του Juzgado de lo Contencioso-Administrativo nº 2 de Ciudad Real (διοικητικού πρωτοδικείου αριθ. 2 της Ciudad Real, Ισπανία), υποστηρίζοντας ότι το άρθρο 7 του βασιλικού διατάγματος 240/2007 δεν ήταν εφαρμοστέο σε περίπτωση όπως η επίμαχη, στην οποία η Ισπανίδα υπήκοος ουδέποτε είχε ασκήσει το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας της. Το εν λόγω δικαστήριο δέχθηκε την προσφυγή, συμμεριζόμενο την επιχειρηματολογία του RH.

16. Η κρατική Διοίκηση άσκησε έφεση κατά της εν λόγω αποφάσεως ενώπιον του Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha (ανώτερου δικαστηρίου της Αυτόνομης Κοινότητας της Καστίλλης-Λα Μάντσα, Ισπανία), το οποίο αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα εξής δύο προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Συνεπάγεται το να απαιτείται από Ισπανό υπήκοο ο οποίος δεν άσκησε το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας να πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 7, παράγραφος 1, του βασιλικού διατάγματος 240/2007, ως αναγκαία προϋπόθεση για την αναγνώριση, σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 2, [του] διατάγματος [αυτού], του δικαιώματος διαμονής του ή της συζύγου του που είναι υπήκοος τρίτης χώρας, σε περίπτωση που οι απαιτήσεις αυτές δεν πληρούνται, παράβαση του άρθρου 20 [ΣΛΕΕ], εάν, συνεπεία της αρνήσεως αναγνώρισεως του δικαιώματος αυτού, ο Ισπανός υπήκοος υποχρεώνεται να εγκαταλείψει το έδαφος της Ένωσης στο σύνολό του;

Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το άρθρο 68 του ισπανικού αστικού κώδικα προβλέπει υποχρέωση συμβιώσεως των συζύγων.

2) Εν πάση περιπτώσει και ανεξάρτητα από την απάντηση στο προηγούμενο ερώτημα, αντιβαίνει στο άρθρο 20 ΣΛΕΕ η πρακτική του ισπανικού κράτους να εφαρμόζει άνευ ετέρου τη ρύθμιση του άρθρου 7 του βασιλικού διατάγματος 240/2007, μη χορηγώντας άδεια διαμονής στο μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης ο οποίος ουδέποτε άσκησε την ελευθερία κυκλοφορίας, για τον λόγο και μόνον ότι ο πολίτης της Ένωσης δεν πληροί τις απαιτήσεις που προβλέπονται στη διάταξη αυτή, χωρίς να εξετάζεται συγκεκριμένα και ατομικά εάν μεταξύ του εν λόγω πολίτη της Ένωσης και του υπηκόου τρίτης χώρας υφίσταται σχέση εξαρτήσεως τέτοιας φύσεως ώστε, για οποιονδήποτε λόγο και λαμβάνοντας υπόψη τις συγκεκριμένες περιστάσεις, σε περίπτωση μη αναγνώρισεως δικαιώματος διαμονής στον υπήκοο τρίτης χώρας, ο πολίτης της Ένωσης δεν θα μπορέσει να χωριστεί από το μέλος της οικογένειάς του από το οποίο εξαρτάται και θα πρέπει να εγκαταλείψει το έδαφος της Ένωσης;

Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να ληφθεί υπόψη η νομολογία του [Δικαστηρίου], μεταξύ άλλων, η απόφαση [Κ.Α. κ.λπ. (Οικογενειακή επανένωση στο Βέλγιο)].»

17. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν ο RH, η Ισπανική η Δανική, η Γερμανική και η Ολλανδική Κυβέρνηση, καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

IV. Ανάλυση

18. Πριν προχωρήσω στην εξέταση των προδικαστικών ερωτημάτων που απευθύνει στο Δικαστήριο το αιτούν δικαστήριο, θα ήθελα να διατυπώσω μια προκαταρκτική παρατήρηση σχετικά με το εύρος των ερωτημάτων αυτών καθώς και την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου.

A. Προκαταρκτική παρατήρηση σχετικά με το εύρος των προδικαστικών ερωτημάτων και την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου

19. Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι το Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha (ανώτερο δικαστήριο της Αυτόνομης Κοινότητας της Καστίλλης-Λα Μάντσα) διατηρεί σοβαρές αμφιβολίες ως προς τα κριτήρια τα οποία χρησιμοποίησε η αρμόδια εθνική αρχή, κατ'εφαρμογήν του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο b, του βασιλικού διατάγματος 240/2007, προκειμένου να εκτιμήσει την επάρκεια των πόρων της πολίτη της Ένωσης. Το αιτούν δικαστήριο τονίζει, ειδικότερα, ότι η αρμόδια εθνική αρχή περιόρισε την εκτίμησή της στην οικονομική

κατάσταση της Ισπανίδας υπηκόου, θεωρώντας ότι αυτή έφερε αποκλειστικώς την υποχρέωση να διαθέτει επαρκείς πόρους. Η αρχή αυτή, ως εκ τούτου, δεν έλαβε υπόψη της τους οικονομικούς πόρους που έθεσε στη διάθεσή της ο πατέρας της, μολονότι οι οικονομικοί πόροι είχαν όντως προσφερθεί και αποδεικνύονταν.

20. Καίτοι το αιτούν δικαστήριο δεν υποβάλλει ευθέως σχετικό ερώτημα στο Δικαστήριο, η Επιτροπή κρίνει σκόπιμο να υπενθυμίσει τη νομολογία του Δικαστηρίου ως προς την ερμηνεία της προϋποθέσεως των επαρκών πόρων του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/38. Η υπενθύμιση αυτή δεν στερείται παντελώς λυσιτέλειας. Ωστόσο, δεν είμαι πεπεισμένος ότι το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να ερμηνεύσει την εν λόγω διάταξη σε μια περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης, για τους λόγους που θα εκθέσω ευθύς αμέσως.

21. Βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο b, του βασιλικού διατάγματος 240/2007, ο υπήκοος τρίτης χώρας, μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, δύναται να αποκτήσει δικαίωμα διαμονής στην Ισπανία μόνο υπό τον όρο ότι ο πολίτης αυτός διαθέτει, μεταξύ άλλων, επαρκείς πόρους για τον εαυτό του και τα μέλη της οικογένειάς του, ούτως ώστε να μην επιβαρύνουν το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας της Ισπανίας.

22. Η διάταξη αυτή αποσκοπεί στη μεταφορά στην εθνική έννομη τάξη των απαιτήσεων του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο b, της οδηγίας 2004/38.

23. Πάντως, όπως έκρινε και προσφάτως το Δικαστήριο, η οδηγία 2004/38 σκοπεί αποκλειστικώς στο να καθορίσει τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής πολίτη της Ένωσης σε κράτη μέλη διαφορετικά εκείνου του οποίου έχει την ιθαγένεια⁶. Η οδηγία αυτή δεν καλύπτει συνεπώς μια περίπτωση όπως η επίμαχη, στην οποία ο πολίτης της Ένωσης δεν άσκησε το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμένει στο κράτος μέλος του οποίου έχει την ιθαγένεια⁷.

24. Το ζήτημα αυτό δεν ερίζεται στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως. Πράγματι, όλοι οι μετέχοντες στη διαδικασία που υπέβαλαν παρατηρήσεις φρονούν ότι το δικαίωμα εισόδου και διαμονής του RH δεν εμπίπτει στις διατάξεις του παραγώγου δικαίου της Ένωσης και, ειδικότερα, στις προβλεπόμενες στο πλαίσιο της οδηγίας 2004/38.

25. Ωστόσο, επί τη βάσει ακριβώς του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο b, του βασιλικού διατάγματος 240/2007 απερρίφθη η αίτηση χορηγήσεως άδειας διαμονής η οποία είχε υποβληθεί από τον RH για λόγους οικογενειακής επανένωσης, καθόσον η αρμόδια εθνική αρχή έκρινε ότι η σύζυγος του RH δεν είχε αποδείξει ότι διέθετε η ίδια προσωπικά επαρκείς οικονομικούς πόρους για να συντηρήσει τον σύζυγό της.

26. Ειδικότερα, από τα παρασχεθέντα από το αιτούν δικαστήριο στοιχεία προκύπτει ότι, κατά τη νομολογία του Tribunal Supremo (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Ισπανία), η διάταξη αυτή πρέπει να εφαρμόζεται επίσης σε κάθε αίτηση οικογενειακής επανένωσης υποβαλλόμενη από υπήκοο τρίτης χώρας που είναι μέλος της οικογένειας Ισπανού υπηκόου ο οποίος ουδέποτε άσκησε το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας.

6 Βλ. απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2019, *Chenchooliah* (C-94/18, EU:C:2019:693, σκέψη 54 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Βλ., επίσης, αποφάσεις της 6ης Δεκεμβρίου 2012, Ο κ.λπ. (C-356/11 και C-357/11, EU:C:2012:776, σκέψη 41 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), καθώς και *Chavez-Vilchez* κ.λπ. (σκέψη 53 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

7 Υπενθυμίζω συναφώς ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, ενδεχόμενα δικαιώματα που παρέχονται στους υπηκόους τρίτων χωρών από τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης για την ιθαγένεια της Ένωσης δεν είναι αυτοτελή αλλά παράγωγα της εκ μέρους πολίτη της Ένωσης άσκησης του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής. Ειδικότερα, παράγωγο δικαίωμα διαμονής υπηκόου τρίτης χώρας υφίσταται, καταρχήν, μόνον εφόσον είναι αναγκαίο για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής άσκησης, εκ μέρους πολίτη της Ένωσης, των δικαιωμάτων του ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στην Ένωση (βλ. απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2016, *Rendón Marín*, C-165/14, EU:C:2016:675, σκέψη 36 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

27. Σύμφωνα με τα εν λόγω παρασχεθέντα στοιχεία, οι αρμόδιες εθνικές αρχές υπέχουν ως εκ τούτου την υποχρέωση να εφαρμόζουν κατά τον ίδιο τρόπο τις απαιτήσεις του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο β, του βασιλικού διατάγματος 240/2007, όταν η υποβαλλόμενη από υπήκοο τρίτης χώρας αίτηση οικογενειακής επανένωσης αφορά την περίπτωση πολίτη της Ένωσης ο οποίος, λόγω του ότι έχει ασκήσει το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας του, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2004/38 ή όταν αφορά την περίπτωση Ισπανού υπηκόου ο οποίος, λόγω του ότι ουδέποτε έχει ασκήσει το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας του, αποκλείεται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής.

28. Θα μπορούσε, επομένως, να θεωρηθεί σκόπιμο και χρήσιμο να υπομνησθούν οι αρχές τις οποίες έχει διατυπώσει το Δικαστήριο, προκειμένου να εκτιμηθεί η κατά το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/38 προϋπόθεση των πόρων.

29. Ωστόσο, δεν φρονώ ότι η εν λόγω προσέγγιση συνάδει με τη νομολογία του Δικαστηρίου. Συγκεκριμένα, δεν προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής ότι το ισπανικό δίκαιο προβαίνει σε «άμεση και ανεπιφύλακτη παραπομπή» στο άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/38 και, κατά συνέπεια, καθιστά δεσμευτική την πραγματοποιηθείσα από το Δικαστήριο ερμηνεία της εν λόγω οδηγίας για την επίλυση της υποθέσεως της κύριας δίκης από το αιτούν δικαστήριο.

30. Υπενθυμίζω ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η ερμηνεία των διατάξεων πράξεως της Ένωσης σε καταστάσεις που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της πράξεως αυτής δικαιολογείται «όταν το εθνικό δίκαιο προβλέπει την εφαρμογή τους ευθέως και ανεπιφύλακτα», προκειμένου να διασφαλιστεί η ομοιόμορφη μεταχείριση των εσωτερικών καταστάσεων και των καταστάσεων που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης⁸.

31. Στην προκειμένη περίπτωση, όμως, φρονώ ότι τα παρασχεθέντα από το αιτούν δικαστήριο στοιχεία δεν αρκούν για να καταδειχθεί ότι οι προπαρατεθείσες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης κατέστησαν άμεσα και ανεπιφύλακτα εφαρμοστέες βάσει του ισπανικού δικαίου, ούτως ώστε να διασφαλίζεται ότι τόσο οι εσωτερικές καταστάσεις όσο και οι καταστάσεις που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης υπόκεινται στους ίδιους κανόνες.

32. Επισημαίνω, συγκεκριμένα, ότι ούτε το αιτούν δικαστήριο ούτε η Ισπανική Κυβέρνηση, στο πλαίσιο των παρατηρήσεών τους, δεν υπέδειξαν στο Δικαστήριο ειδικές διατάξεις του ισπανικού δικαίου που να συνεπάγονται την άμεση και ανεπιφύλακτη εφαρμογή των διατάξεων της οδηγίας 2004/38 σε περίπτωση όπως η επίμαχη, την οποία ο νομοθέτης της Ένωσης αποκλείει από το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας, καθόσον αφορά μέλος της οικογένειας Ισπανού υπηκόου ο οποίος ουδέποτε άσκησε το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας του.

33. Ασφαλώς, το αιτούν δικαστήριο αναφέρεται στην ερμηνεία που πραγματοποίησε το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο), η οποία αποτελεί την «εθνική πρακτική της Ισπανίας που πρέπει να αποτελέσει τη βάση» και η οποία, εξάλλου, επαναλήφθηκε στην Orden PRE/1490/2012, por la que se dictan normas para la aplicación del artículo 7 del Real Decreto 240/2007, de 16 de febrero, sobre entrada, libre circulación y residencia en España de ciudadanos de los Estados miembros de la Unión Europea y de otros Estados parte en el Acuerdo sobre el Espacio Económico Europeo (υπουργική απόφαση PRE/1490/2012, που θέσπισε τους κανόνες εφαρμογής του άρθρου 7 του βασιλικού διατάγματος 240/2007, της 16ης Φεβρουαρίου 2007, σχετικά με την είσοδο, ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή στην Ισπανία πολιτών των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων συμβαλλόμενων στη συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο κρατών)⁹, της 9ης Ιουλίου 2012. Η Ισπανική

8 Βλ. αποφάσεις της 7ης Νοεμβρίου 2018, C και A (C-257/17, EU:C:2018:876, σκέψεις 31 έως 33 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), καθώς και της 14ης Φεβρουαρίου 2019, CCC – Consorzio Cooperative Costruzioni (C-710/17, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2019:116, σκέψη 22 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία) (η υπογράμμιση δική μου). Παραπέμπα, επίσης, στα όσα εξέθεσα σχετικά με το ερώτημα αυτό στις προτάσεις μου στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις Deutsche Post κ.λπ. (C-203/18 και C-374/18, EU:C:2019:502, σημεία 43 έως 50).

9 ΒΟΕ αριθ. 164 της 10ης Ιουλίου 2012, σ. 49603.

Κυβέρνηση αναφέρεται επίσης στη σχετική νομολογία του Tribunal Supremo (Ανωτάτου Δικαστηρίου), το οποίο έκρινε νόμιμη την εφαρμογή της οδηγίας 2004/38, μέσω κατ' αναλογία μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο, κατά το μέτρο που αυτή αποτελούσε την ευρωπαϊκή κανονιστική πράξη η οποία, ως εκ του σκοπού και του περιεχομένου της, προσέγγιζε περισσότερο την κατάσταση της οποίας αυτό είχε επιληφθεί.

34. Ωστόσο, φρονώ ότι είναι προφανές ότι κανόνας τεθείς από το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο), καίτοι αυτό αποτελεί ανώτατο δικαστήριο, και αποβλέπων στην αναλογική εφαρμογή των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης δεν ισοδυναμεί με νομοθετική πράξη δια της οποίας ο εθνικός νομοθέτης επισημαίνει με σαφήνεια ότι προτίθεται να παραπέμψει στο περιεχόμενο των εν λόγω διατάξεων, όπως απαιτεί η νομολογία του Δικαστηρίου.

35. Υπό τις περιστάσεις αυτές και υπό την επιφύλαξη των εξακριβώσεων στις οποίες πρέπει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, φρονώ ότι το Δικαστήριο δεν είναι καταρχήν αρμόδιο να ερμηνεύσει το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/38 σε μια περίπτωση όπως η επίμαχη, η οποία αποκλείεται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής.

36. Ως εκ τούτου, επικουρικός και σε περίπτωση που το αιτούν δικαστήριο διαπιστώσει, κατόπιν των εξακριβώσεων που θα πραγματοποιήσει, ότι το εθνικό δίκαιο όντως προβαίνει σε άμεση και ανεπιφύλακτη παραπομπή στο άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/38, για να εξεταστεί αίτηση οικογενειακής επανένωσης όπως η επίμαχη, θα υπενθυμίσω τις αρχές τις οποίες διατύπωσε το Δικαστήριο ως προς την ερμηνεία της εν λόγω διατάξεως.

B. Επικουρικός, αρχές που διέπουν την εκτίμηση της προϋποθέσεως σχετικά με την ύπαρξη επαρκών πόρων, κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/38

37. Υπενθυμίζω ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/38 επιτρέπει στο κράτος μέλος υποδοχής, που έχει επιληφθεί αιτήσεως οικογενειακής επανένωσης, υποβληθείσας από υπήκοο τρίτης χώρας, μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, να απαιτεί την προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων περί του ότι ο πολίτης αυτός διαθέτει επαρκείς πόρους, για τον εαυτό του και τα μέλη της οικογένειάς του, ούτως ώστε να μην επιβαρύνουν κατά τη διάρκεια της περιόδου παραμονής τους το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής.

38. Στο πλαίσιο της υποθέσεως της κυρίας δίκης, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται κατά πόσον είναι νόμιμη η άρνηση χορηγήσεως άδειας διαμονής στον RH, δεδομένου ότι η αρμόδια εθνική αρχή έλαβε υπόψη της, για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο b, του βασιλικού διατάγματος 240/2007, μόνο τους προσωπικούς οικονομικούς πόρους της πολίτη της Ένωσης, αποκλείοντας τους οικονομικούς πόρους που προέρχονταν από τον πατέρα της¹⁰.

39. Οι αμφιβολίες που διατηρεί το αιτούν δικαστήριο μπορούν ευχερώς να αρθούν, λαμβανομένης υπόψη της εκτεταμένης νομολογίας του Δικαστηρίου¹¹.

¹⁰ Από τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο προκύπτει ότι, κατά την Ισπανική Κυβέρνηση, για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο b, του βασιλικού διατάγματος 240/2007, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη μόνον οι προσωπικοί οικονομικοί πόροι της Ισπανίδας υπηκόου, αποκλεισμένων των οικονομικών πόρων που προέρχονται από τρίτο πρόσωπο, ακόμη και αν αυτό είναι μέλος της οικογένειας.

¹¹ Το Δικαστήριο επιλήφθηκε πανομοιότυπου κατ' ουσίαν ερωτήματος στο πλαίσιο της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 23ης Μαρτίου 2006, Επιτροπή κατά Βελγίου (C-408/03, EU:C:2006:192) (πρβλ. πρώτη αιτίαση, με την οποία η Επιτροπή προσήπτε στο Βασίλειο του Βελγίου ότι λαμβάνει υπόψη του μόνον τους προσωπικούς πόρους του πολίτη της Ένωσης που επικαλείται το δικαίωμα διαμονής ή τους πόρους του συζύγου ή τέκνου του πολίτη αυτού, αποκλείοντας τους πόρους που προέρχονται από τρίτο πρόσωπο, ιδίως σύντροφο με τον οποίο ο ως άνω πολίτης δεν συνδέεται με καμία έννομη σχέση). Βλ., επίσης, αποφάσεις της 19ης Οκτωβρίου 2004, Zhu και Chen (C-200/02, EU:C:2004:639, σκέψεις 30 έως 33), της 4ης Μαρτίου 2010, Chakroun (C-578/08, EU:C:2010:117, σκέψη 43), της 16ης Ιουλίου 2015, Singh κ.λπ. (C-218/14, EU:C:2015:476, σκέψη 75), της 13ης Σεπτεμβρίου 2016, Rendón Marín (C-165/14, EU:C:2016:675, σκέψη 48 και εκεί μνημονεύομενη νομολογία), της 2ας Οκτωβρίου 2019, Bajratari (C-93/18, EU:C:2019:809, σκέψη 30), καθώς και της 3ης Οκτωβρίου 2019, X (Επί μακρόν διαμένοντες – Σταθεροί, τακτικοί και επαρκείς πόροι) (C-302/18, EU:C:2019:830, σκέψη 33).

40. Καταρχάς, το Δικαστήριο εκτιμά ότι, κατά το μέτρο που η άδεια οικογενειακής επανένωσης αποτελεί τον γενικό κανόνα, οι διατάξεις που επιτρέπουν περιορισμούς της πρέπει να ερμηνεύονται συσταλτικώς. Αν και το κράτος μέλος υποδοχής διαθέτει περιθώριο εκτιμήσεως, αυτό δεν πρέπει να χρησιμοποιείται με τρόπο που να αντιβαίνει προς τον σκοπό της οδηγίας 2004/38, ο οποίος συνίσταται στο να διευκολύνει την οικογενειακή επανένωση, ή προς την πρακτική αποτελεσματικότητά της¹².

41. Εν συνεχεία, όσον αφορά την προϋπόθεση περί επάρκειας των πόρων, το Δικαστήριο υπενθύμισε, στην απόφασή του της 2ας Οκτωβρίου 2019, *Bajratari*¹³, ότι «το δίκαιο της Ένωσης δεν επιβάλλει καμία προϋπόθεση ως προς την προέλευση των εν λόγω πόρων»¹⁴. Εκτιμά, συνεπώς, ότι η προϋπόθεση σχετικά με την ύπαρξη επαρκών πόρων πληρούται όχι μόνον όταν οι οικονομικοί πόροι προέρχονται από μέλος της οικογένειας του πολίτη της Ένωσης, αλλά, επίσης, και όταν προέρχονται από άλλη πηγή, συμπεριλαμβανομένου προσώπου που δεν συνδέεται με τον δικαιούχο με έννομη σχέση που τον δεσμεύει να συντηρεί τον δικαιούχο¹⁵.

42. Τέλος, όπως υπενθύμισε και προσφάτως στην απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2019, *X* (Επί μακρόν διαμένοντες – Σταθεροί, τακτικοί και επαρκείς πόροι)¹⁶, το Δικαστήριο κρίνει «ότι ερμηνεία της προβλεπόμενης στο άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/38 προϋποθέσεως σχετικά με την επάρκεια των πόρων, υπό την έννοια ότι ο ενδιαφερόμενος οφείλει να διαθέτει ο ίδιος τέτοιους πόρους, χωρίς να μπορεί να επικαλεστεί, συναφώς, πόρους μέλους της οικογένειας που τον συνοδεύει, θα προσέθετε στην προϋπόθεση αυτή, όπως διατυπώνεται στην οδηγία 2004/38, μια απαίτηση σχετική με την προέλευση των πόρων η οποία θα αποτελούσε *δυσανάλογη ανάμειξη στην άσκηση του θεμελιώδους δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής* το οποίο εγγυάται το άρθρο 21 ΣΛΕΕ, καθόσον δεν είναι απαραίτητη για την επίτευξη του σκοπού που επιδιώκεται με το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2004/38, τουτέστιν του σκοπού της προστασίας των δημόσιων οικονομικών των κρατών μελών»¹⁷. Η ίδια συλλογιστική μπορεί να εφαρμοστεί, κατ' αναλογίαν, στο πλαίσιο του άρθρου 20 ΣΛΕΕ.

43. Κατόπιν των ανωτέρω διευκρινίσεων, που παρασχέθηκαν επικουρικώς, πρέπει να γίνει η εξέταση των προδικαστικών ερωτημάτων.

Γ. Εξέταση των προδικαστικών ερωτημάτων

44. Τα δύο προδικαστικά ερωτήματα τα οποία απευθύνει το αιτούν δικαστήριο στο Δικαστήριο αφορούν τον τρόπο εκτιμήσεως του κατά πόσον υφίσταται, σε μια περίπτωση όπως η επίμαχη, παράγωγο δικαίωμα διαμονής βάσει των διατάξεων του άρθρου 20 ΣΛΕΕ, το οποίο θα μπορούσε να επικαλεστεί ο υπήκοος τρίτης χώρας, μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης ο οποίος ουδέποτε έχει ασκήσει το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας.

45. Προτείνω στο Δικαστήριο να αρχίσει από την εξέταση του δευτέρου ερωτήματος. Πράγματι, στο πλαίσιο συνήθους εξετάσεως μιας αιτήσεως για χορήγηση άδειας διαμονής που έχει υποβληθεί από υπήκοο τρίτης χώρας, μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, το ερώτημα αυτό αφορά πτυχή της διαδικασίας η οποία προηγείται της εξετάσεως των ουσιαστικών προϋποθέσεων που απαιτούνται βάσει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ (ύπαρξη σχέσεως εξαρτήσεως), τις οποίες το αιτούν δικαστήριο εξετάζει περισσότερο στο πρώτο ερώτημά του.

¹² Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 4ης Μαρτίου 2010, *Chakroun* (C-578/08, EU:C:2010:117, σκέψη 43).

¹³ C-93/18, EU:C:2019:809.

¹⁴ Σκέψη 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία.

¹⁵ Πρβλ. απόφαση της 23ης Μαρτίου 2006, Επιτροπή κατά Βελγίου (C-408/03, EU:C:2006:192, σκέψεις 39 επ.).

¹⁶ C-302/18, EU:C:2019:830.

¹⁷ Σκέψη 33 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία. Η υπογράμμιση δική μου. Βλ., ιδίως, απόφαση της 2ας Οκτωβρίου 2019, *Bajratari* (C-93/18, EU:C:2019:809, σκέψεις 35 και 36 καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

1. Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

46. Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, το Δικαστήριο εάν το άρθρο 20 ΣΛΕΕ αντιτίθεται σε εθνική πρακτική βάσει της οποίας το δικαίωμα διαμονής υπηκόου τρίτης χώρας, μέλους της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, απορρίπτεται άνευ ετέρου για τον λόγο και μόνον ότι ο πολίτης αυτός δεν πληροί την προϋπόθεση περί επάρκειας των πόρων που τίθεται από την εθνική νομοθεσία.

47. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό συνάγεται, κατά τη γνώμη μου, σαφώς από την απόφαση Κ.Α. κ.λπ. (Οικογενειακή επανένωση στο Βέλγιο), την οποία το αιτούν δικαστήριο φρόντισε εξάλλου να παραθέσει ρητώς στο ερώτημά του.

48. Δεν αμφισβητείται στην υπό κρίση υπόθεση ότι η περίπτωση του RH και της συζύγου του διέπεται από κανονιστική ρύθμιση που εμπίπτει καταρχήν στην αρμοδιότητα του Βασιλείου της Ισπανίας, δηλαδή στην αρμοδιότητα που αφορά το δικαίωμα εισόδου και διαμονής των υπηκόων τρίτων χωρών η οποία ευρίσκεται εκτός του πεδίου εφαρμογής των διατάξεων του παραγώγου δικαίου της Ένωσης.

49. Εντούτοις, ως υπήκοος κράτους μέλους, η σύζυγος του RH έχει την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης, κατά το άρθρο 20, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, και μπορεί επομένως να επικαλείται, ακόμη και έναντι του κράτους μέλους του οποίου έχει την ιθαγένεια, τα απορρέοντα από την ιδιότητα αυτή δικαιώματα, στα οποία περιλαμβάνεται και το θεμελιώδες και ατομικό δικαίωμα να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών¹⁸.

50. Με έρεισμα τη διάταξη αυτή, το Δικαστήριο απαγορεύει κάθε εθνικό μέτρο, συμπεριλαμβανομένων των αποφάσεων που δεν αναγνωρίζουν το δικαίωμα διαμονής των μελών της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα να θίγεται η ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής του πολίτη αυτού¹⁹ και να εμποδίζεται αυτός, κατά τη διατύπωση του Δικαστηρίου, «να απολαύσει πράγματι, κατά το ουσιώδες μέρος τους, τα δικαιώματα που συναρτώνται με την ιδιότητά [του]»²⁰.

51. Επομένως, για να αναπαραγάγω το σκεπτικό του Δικαστηρίου, «υφίστανται όμως ιδιαίτερες καταστάσεις στο πλαίσιο των οποίων, μολονότι δεν τυγχάνει εφαρμογής το σχετικό με το δικαίωμα διαμονής των υπηκόων τρίτων χωρών παράγωγο δίκαιο και ο πολίτης της Ένωσης δεν έχει κάνει χρήση της ελευθερίας κυκλοφορίας, επιβάλλεται η αναγνώριση δικαιώματος διαμονής σε υπήκοο τρίτης χώρας, μέλος της οικογένειας του εν λόγω πολίτη, καθώς η πρακτική αποτελεσματικότητα της ιθαγένειας της Ένωσης θα καταλυόταν αν, συνεπεία της μη αναγνώρισεως ενός τέτοιου δικαιώματος, ο εν λόγω πολίτης αναγκαζόταν εκ των πραγμάτων να εγκαταλείψει το έδαφος της Ένωσης θεωρούμενο ως εν όλον, στερούμενος, ως εκ τούτου, τη δυνατότητα πραγματικής απολαύσεως, κατά το ουσιώδες μέρος τους, των δικαιωμάτων που πηγάζουν από την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης»²¹.

18 Βλ. αποφάσεις της 15ης Νοεμβρίου 2011, Dereci κ.λπ. (C-256/11, EU:C:2011:734, σκέψη 63 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), καθώς και Κ.Α. κ.λπ. (Οικογενειακή επανένωση στο Βέλγιο) (σκέψη 48 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

19 Βλ. αποφάσεις της 13ης Σεπτεμβρίου 2016, CS (C-304/14, EU:C:2016:674, σκέψη 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), καθώς και Chavez-Vilchez κ.λπ. (σκέψη 64 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

20 Απόφαση Κ.Α. κ.λπ. (Οικογενειακή επανένωση στο Βέλγιο) (σκέψη 49 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

21 Απόφαση Κ.Α. κ.λπ. (Οικογενειακή επανένωση στο Βέλγιο) (σκέψη 51 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

52. Αυτός ο εγγενής σύνδεσμος με την ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής, της οποίας απολαύει ο πολίτης της Ένωσης, εξηγεί γιατί δεν απορρίπτεται άνευ ετέρου η αίτηση χορηγήσεως άδειας διαμονής που έχει υποβληθεί από υπήκοο τρίτης χώρας, μέλος της οικογενείας του ως άνω πολίτη, αποκλειστικώς βάσει εθνικών διατάξεων όπως οι επίμαχες, που θέτουν προϋπόθεση περί επάρκειας των πόρων. Η απόρριψη αυτή, εφόσον συντρέχει τέτοια περίπτωση, μπορεί να απορρεύσει μόνον από συγκεκριμένη εκτίμηση του συνόλου των νυν υφιστάμενων και κρίσιμων περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως²².

53. Η συγκεκριμένη αυτή εκτίμηση πρέπει να επιτρέπει την αξιολόγηση της σχέσεως εξαρτήσεως που υφίσταται μεταξύ του υπηκόου τρίτης χώρας και του πολίτη της Ένωσης.

54. Υπενθυμίζω, συγκεκριμένα, ότι οι λόγοι που συνδέονται με την αναχώρηση του πολίτη της Ένωσης από το έδαφός της, λόγω απορρίψεως αιτήσεως χορηγήσεως άδειας διαμονής υποβληθείσας από τον υπήκοο τρίτης χώρας, οριοθετούνται ειδικώς στη νομολογία του Δικαστηρίου.

55. Συναφώς, το Δικαστήριο κρίνει ότι «η άρνηση αναγνώρισεως δικαιώματος διαμονής σε υπήκοο τρίτης χώρας είναι ικανή να θίξει την πρακτική αποτελεσματικότητα της ιθαγένειας της Ένωσης μόνον σε περίπτωση κατά την οποία μεταξύ του υπηκόου αυτού τρίτης χώρας και του πολίτη της Ένωσης, που είναι μέλος της οικογένειάς του, υφίσταται *σχέση εξαρτήσεως* τέτοιας φύσεως ώστε ο πολίτης της Ένωσης θα υποχρεωνόταν να συνοδεύσει τον εν λόγω υπήκοο τρίτης χώρας και να εγκαταλείψει το έδαφος της Ένωσης θεωρούμενο στο σύνολό του»²³.

56. Οι όλως ιδιαίτερες περιστάσεις στις οποίες αναφέρεται το Δικαστήριο αφορούν καταστάσεις στις οποίες ο πολίτης της Ένωσης δεν έχει άλλη επιλογή παρά να ακολουθήσει τον ενδιαφερόμενο στον οποίο δεν χορηγήθηκε άδεια διαμονής, διότι είναι συντηρούμενο μέλος του και εξαρτάται, κατά συνέπεια, πλήρως από αυτόν για τη συντήρησή του και την κάλυψη των αναγκών του.

57. Οι καταστάσεις αυτές αφορούν κυρίως γονείς, υπηκόους τρίτων χωρών, οι οποίοι έχουν την επιμέλεια ανηλικού τέκνου, πολίτη της Ένωσης, ή φέρουν το νομικό, οικονομικό ή συναισθηματικό βάρος για το τέκνο αυτό. Τέτοια ήταν η περίπτωση της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 8ης Μαρτίου 2011, Ruiz Zambrano²⁴.

58. Λιγότερο συχνά αφορούν ενήλικες, υπηκόους τρίτων χωρών, οι οποίοι έχουν οικογενειακή σχέση με άλλον ενήλικα, πολίτη της Ένωσης.

22 Πρβλ., απόφαση Κ.Α. κ.λπ. (Οικογενειακή επανένωση στο Βέλγιο) (σκέψη 93).

23 Απόφαση Κ.Α. κ.λπ. (Οικογενειακή επανένωση στο Βέλγιο) (σκέψη 52 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία) Η υπογράμμιση δική μου.

24 C-34/09, EU:C:2011:124. Στην υπόθεση εκείνη, το Δικαστήριο εκλήθη να διευκρινίσει αν η άρνηση χορηγήσεως αδειάς διαμονής και εργασίας εκ μέρους κράτους μέλους σε υπήκοο τρίτου κράτους έχει τέτοιες συνέπειες όταν ο υπήκοος αυτός έχει την ευθύνη των μικρής ηλικίας τέκνων του, τα οποία ως υπήκοοι του εν λόγω κράτους μέλους, έχουν την ιθαγένεια της Ένωσης. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η άρνηση αυτή συνεπάγεται ότι τα εν λόγω τέκνα θα υποχρεωθούν να εγκαταλείψουν το έδαφος της Ένωσης για να συνοδεύσουν τους γονείς τους, όπερ τους στερεί, συνεπώς, τη δυνατότητα να ασκήσουν, κατά το ουσιώδες μέρος τους, τα δικαιώματα που τους παρέχει η ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης (βλ. συγκεκριμένα σκέψεις 43 και 44 της αποφάσεως αυτής).

59. Στην απόφαση Κ.Α. κ.λπ. (Οικογενειακή επανένωση στο Βέλγιο), το Δικαστήριο προβαίνει σε σαφή διάκριση αναλόγως του αν ο πολίτης της Ένωσης είναι ανήλικος²⁵ ή ενήλικος.

60. Επισημαίνει συνεπώς ότι «σε αντίθεση με τους ανήλικους και, κατά μείζονα λόγο, οσάκις πρόκειται για μικρής ηλικίας παιδιά [...], ένας ενήλικας είναι, καταρχήν, σε θέση να ζει ανεξάρτητα από τα μέλη της οικογένειάς του»²⁶. Το Δικαστήριο προσθέτει ότι μια σχέση εξαρτήσεως μεταξύ δύο ενηλίκων, που είναι μέλη της ίδιας οικογένειας, είναι δυνατό να υφίσταται μόνο «σε εξαιρετικές περιπτώσεις στις οποίες, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των σχετικών περιστάσεων, ο ενδιαφερόμενος δεν μπορεί επ' ουδενί να απομακρυνθεί από το μέλος της οικογένειάς του από το οποίο εξαρτάται»²⁷.

61. Εν προκειμένω, από τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο προκύπτει ότι η αρμόδια εθνική αρχή απέρριψε την αίτηση χορηγήσεως άδειας διαμονής που υπέβαλε ο RH για τον λόγο και μόνον ότι η σύζυγός του δεν διέθετε τους πόρους που απαιτεί το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο b, του βασιλικού διατάγματος 240/2007, παραλείποντας συνεπώς να εξετάσει κατά πόσον, συνεκτιμωμένου του συνόλου των ιδιαίτερων περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως, υφίστατο μεταξύ τους σχέση εξαρτήσεως τέτοια ώστε να δικαιολογεί τη χορήγηση παράγωγου δικαιώματος διαμονής, επί τη βάση του άρθρου 20 ΣΛΕΕ.

62. Λαμβανομένης υπόψη της ως άνω αναλύσεως και βάσει των αρχών που διατύπωσε το Δικαστήριο, το άρθρο 20 ΣΛΕΕ προδήλως αντιτίθεται σε μια τέτοια πρακτική.

63. Στην απόφαση περί παραπομπής, το Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha (ανώτερο δικαστήριο της Καστίλλης-Λα Μάντσα) τονίζει περαιτέρω ότι η πολίτης της Ένωσης δεν είχε τη δυνατότητα να γνωστοποιήσει τις εξαιρετικές αυτές περιστάσεις και, κατά συνέπεια, να επικαλεστεί την ύπαρξη σχέσεως εξαρτήσεως, πράγμα που φαίνεται να αντικρούει η Ισπανική Διοίκηση.

64. Δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο να εξακριβώσει εάν και σε ποιο μέτρο η ισπανική κανονιστική ρύθμιση επιτρέπει στους ενδιαφερομένους να παράσχουν στην αρμόδια εθνική αρχή όλα τα κρίσιμα στοιχεία για να εκτιμηθεί η τυχόν σχέση εξαρτήσεως. Αντιθέτως, φρονώ ότι είναι χρήσιμο να υπομνησθούν στο αιτούν δικαστήριο οι αρχές τις οποίες έχει διατυπώσει το Δικαστήριο ως προς τις δικονομικές προϋποθέσεις για την απόδειξη σχέσεως εξαρτήσεως ικανής να θεμελιώσει παράγωγο δικαίωμα διαμονής βάσει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ.

65. Πράγματι, καίτοι το Δικαστήριο αναγνωρίζει ότι το βάρος αποδείξεως φέρει, κατά κανόνα, ο υπήκοος τρίτης χώρας, ο οποίος επιδιώκει να του αναγνωρισθεί ένα τέτοιο δικαίωμα διαμονής, εντούτοις επιβάλλει στα κράτη μέλη δύο υποχρεώσεις. Πρώτον, αυτά οφείλουν να θεσπίζουν δικονομικές προϋποθέσεις σχετικά με το βάρος αποδείξεως που δεν διακυβεύουν την πρακτική αποτελεσματικότητα του άρθρου 20 ΣΛΕΕ²⁸. Δεύτερον, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να προβαίνουν,

25 Επισημαίνω ότι το αιτούν δικαστήριο απήλυθε στις 12 Ιουνίου 2019 νέα αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως στην εκκρεμή υπόθεση Subdelegación del Gobierno en Toledo (C-451/19). Η απόφαση αυτή αφορά τη χορήγηση παράγωγου δικαιώματος διαμονής σε ανήλικο τέκνο του συζύγου, υπηκόου τρίτου κράτους, του πολίτη της Ένωσης ο οποίος ουδέποτε έχει ασκήσει το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας. Οι σύζυγοι έχουν αποκτήσει επίσης ένα τέκνο, πολίτη της Ένωσης. Η εκδίκαση της εν λόγω υπόθεσης έχει ανασταλεί μέχρις ότου εκδοθεί απόφαση στην παρούσα υπόθεση της κύριας δίκης. Όσον αφορά τη δεύτερη αυτή προδικαστική παραπομπή, επιβάλλεται η επισήμανση ότι, στην περίπτωση που ο πολίτης της Ένωσης είναι ανήλικος, το Δικαστήριο αποφαινεται ότι η εκτίμηση σχετικά με την ύπαρξη σχέσεως εξαρτήσεως μεταξύ του γονέα υπηκόου τρίτης χώρας και του τέκνου αξιολογείται πέραν του οικογενειακού δεσμού, είτε βιολογικής είτε νομικής φύσεως, που τους ενώνει. Η αρμόδια εθνική αρχή είναι υποχρεωμένη να προσδιορίσει, σε κάθε υπόθεση, ποιος είναι ο γονέας ο οποίος έχει την πραγματική επιμέλεια του τέκνου και εάν υφίσταται σχέση πραγματικής εξαρτήσεως μεταξύ του τέκνου αυτού και του γονέα, υπηκόου τρίτης χώρας. Μια τέτοια εκτίμηση απαιτεί επίσης τη λήψη υπόψη, προς το υπέρτατο συμφέρον του τέκνου, του συνόλου των περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως, ιδίως δε της ηλικίας του τέκνου, της σωματικής και συναισθηματικής του αναπτύξεως, της εντάσεως του συναισθηματικού του δεσμού με τον γονέα που είναι πολίτης της Ένωσης και με τον γονέα υπήκοο τρίτης χώρας, καθώς και του κινδύνου που ένας αποχωρισμός θα συνεπαγόταν για την ισορροπία του τέκνου [βλ. απόφαση Κ.Α. κ.λπ. (Οικογενειακή επανένωση στο Βέλγιο) (σκέψεις 72 και 75)].

26 Απόφαση Κ.Α. κ.λπ. (Οικογενειακή επανένωση στο Βέλγιο) (σκέψη 65).

27 Απόφαση Κ.Α. κ.λπ. (Οικογενειακή επανένωση στο Βέλγιο) (σκέψη 76). Η υπογράμμιση δική μου.

28 Βλ. αποφάσεις Chavez-Vilchez κ.λπ. (σκέψη 76) καθώς και Κ.Α. κ.λπ. (Οικογενειακή επανένωση στο Βέλγιο) (σκέψη 54 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

βάσει των στοιχείων που προσκομίζονται από τον υπήκοο τρίτης χώρας, στην αναγκαία έρευνα προκειμένου να εξακριβωθεί αν υφίσταται ή όχι, μεταξύ του υπηκόου αυτού και του ενδιαφερομένου πολίτη της Ένωσης, σχέση εξαρτήσεως τέτοια που θα υποχρέωνε τον εν λόγω πολίτη να εγκαταλείψει το έδαφος της Ένωσης²⁹.

66. Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των στοιχείων αυτών, φρονώ, συνεπώς, ότι το άρθρο 20 ΣΛΕΕ αντιτίθεται σε εθνική πρακτική όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, βάσει της οποίας το δικαίωμα διαμονής υπηκόου τρίτης χώρας, μέλους της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, απορρίπτεται άνευ ετέρου για τον λόγο και μόνον ότι ο πολίτης αυτός δεν πληροί την προϋπόθεση περί επάρκειας πόρων που τίθεται από την εθνική νομοθεσία. Οι αρμόδιες εθνικές αρχές υποχρεούνται να προβαίνουν σε συγκεκριμένη εκτίμηση του συνόλου των νυν υφιστάμενων και κρίσιμων περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως, ούτως ώστε να κρίνουν αν υφίσταται μεταξύ των ενδιαφερομένων σχέση εξαρτήσεως τέτοια ώστε να δικαιολογεί τη χορήγηση παράγωγου δικαιώματος διαμονής επί τη βάσει της εν λόγω διατάξεως.

2. Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

67. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, από το Δικαστήριο να διευκρινίσει εάν σε μια περίπτωση, όπως η επίμαχη, αρνήσεως χορηγήσεως δικαιώματος διαμονής στον υπήκοο τρίτης χώρας, ο οποίος είναι σύζυγος πολίτη της Ένωσης, είναι σκόπιμο να ληφθεί υπόψη εθνική νομοθεσία η οποία απαιτεί κοινή κατοικία των συζύγων, προκειμένου να κριθεί αν υφίσταται μεταξύ τους σχέση εξαρτήσεως και, εφόσον συντρέχει τέτοια περίπτωση, να χορηγηθεί παράγωγο δικαίωμα διαμονής επί τη βάσει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ.

68. Όπως επισήμανα³⁰, το Δικαστήριο κρίνει ότι μια σχέση εξαρτήσεως μεταξύ δύο ενηλίκων, που είναι μέλη της ίδιας οικογένειας, είναι δυνατό να υφίσταται μόνο «σε εξαιρετικές περιπτώσεις στις οποίες, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των σχετικών περιστάσεων, ο ενδιαφερόμενος δεν μπορεί επ' ουδενί να απομακρυνθεί από το μέλος της οικογένειάς του από το οποίο εξαρτάται»³¹. Πράγματι, εκτιμά ότι «σε αντίθεση με τους ανηλικούς και, κατά μείζονα λόγο, οσάκις πρόκειται για μικρής ηλικίας παιδιά [...], ένας ενήλικας είναι, καταρχήν, σε θέση να ζει ανεξάρτητα από τα μέλη της οικογένειάς του»³². Επομένως, για τη χορήγηση παράγωγου δικαιώματος διαμονής επί τη βάσει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ, πρέπει να αποδειχτεί ότι ο πολίτης της Ένωσης δεν έχει άλλη επιλογή παρά να ακολουθήσει τον υπήκοο τρίτης χώρας στον οποίο δεν χορηγήθηκε άδεια διαμονής, διότι είναι συντηρούμενο μέλος του, λόγω σοβαρής ασθένειας ή αναπηρίας, παραδείγματος χάριν, και/ή διότι εξαρτάται πλήρως από αυτόν για τη συντήρησή του και την κάλυψη των αναγκών του.

69. Ωστόσο, η υπόθεση της κύριας δίκης δεν εντάσσεται σε ένα τέτοιο πλαίσιο.

70. Όπως επισημαίνουν όλοι οι μετέχοντες στη διαδικασία που υπέβαλαν παρατηρήσεις, από κανένα στοιχείο της υποβληθείσας στο Δικαστήριο δικογραφίας δεν μπορεί να συναχθεί ότι υπάρχει, μεταξύ του RH και της συζύγου του, σχέση εξαρτήσεως τέτοια ώστε να δικαιολογεί τη χορήγηση στον υπήκοο τρίτης χώρας παράγωγου δικαιώματος διαμονής, επί τη βάσει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ.

71. Πρώτον, όπως τούτο απορρέει από τις πληροφορίες που κοινοποίησε το αιτούν δικαστήριο, ο RH δεν φέρει κάποια οικονομική υποχρέωση έναντι της συζύγου του, πολίτη της Ένωσης. Στην πραγματικότητα, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι το ζευγάρι συντηρείται οικονομικώς από τον πατέρα της πολίτη της Ένωσης.

29 Βλ. απόφαση Chavez-Vilchez κ.λπ. (σκέψη 77).

30 Βλ. σημείο 60 των παρουσών προτάσεων.

31 Απόφαση K.A. κ.λπ. (Οικογενειακή επανένωση στο Βέλγιο) (σκέψη 65). Η υπογράμμιση δική μου.

32 Απόφαση K.A. κ.λπ. (Οικογενειακή επανένωση στο Βέλγιο) (σκέψη 65).

72. Δεύτερον, από τη νομολογία του Δικαστηρίου συνάγεται ότι η ύπαρξη οικογενειακού δεσμού, είτε βιολογικής είτε νομικής φύσεως, δεν δικαιολογεί αφεαυτής σχέση εξαρτήσεως, κατά την έννοια του άρθρου 20 ΣΛΕΕ³³. Μόνος ο δεσμός του γάμου που ενώνει, εν προκειμένω, τον υπήκοο της τρίτης χώρας με την πολίτη της Ένωσης δεν αρκεί συνεπώς για να αποδειχτεί ότι η δεύτερη ουδέποτε θα μπορέσει να χωριστεί από τον σύζυγό της και εν τέλει δεν θα έχει άλλη επιλογή παρά να εγκαταλείψει την Ένωση για να τον ακολουθήσει, αν δεν του αναγνωριστεί δικαίωμα διαμονής. Ως προς την απαίτηση συμβίωσης του άρθρου 68 του Αστικού Κώδικα, φρονώ ότι επίσης δεν αποτελεί περίπτωση ικανή να δημιουργήσει σχέση εξαρτήσεως, διότι, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο, η διάταξη αυτή δεν εμποδίζει τους συζύγους να ζουν χωριστά και κατά συνέπεια αυτοί θα μπορούσαν να ζουν σε διαφορετικά κράτη.

73. Ασφαλώς, δεν αποκλείεται η πολίτης της Ένωσης να επιλέξει να ακολουθήσει τον σύζυγό της στην χώρα καταγωγής του προκειμένου να διαφυλάξει την ενότητα του οικογενειακού τους βίου. Αν τούτο συνέβαινε, εκτιμώ ότι αυτή θα αποφάσιζε ελεύθερα να εγκαταλείψει το έδαφος της Ένωσης χάριν διατηρήσεως του οικογενειακού βίου, λόγος ως προς τον οποίο το Δικαστήριο κρίνει ότι δεν επαρκεί για την απόδειξη σχέσης εξαρτήσεως³⁴.

74. Κατά το μέτρο που ο RH δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του παραγώγου δικαίου της Ένωσης και ειδικότερα των προβλεπόμενων στο πλαίσιο της οδηγίας 2004/38 και επίσης δεν είναι, κατά τα φαινόμενα, ικανός να απολαύσει παράγωγο δικαίωματος διαμονής στηριζόμενος ευθέως στις διατάξεις του άρθρου 20 ΣΛΕΕ, διότι δεν υφίσταται καταρχήν μεταξύ του ως άνω υπηκόου τρίτης χώρας και της πολίτη της Ένωσης, μέλους της οικογένειάς του, σχέση εξαρτήσεως τέτοια ώστε να έχει ως αποτέλεσμα ότι αυτή θα αναγκαζόταν να εγκαταλείψει το έδαφος της Ένωσης, θεωρούμενο στο σύνολό του, προκειμένου να τον συνοδεύσει, η κατάσταση του διέπεται από διατάξεις που εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα του οικείου κράτους μέλους.

V. Πρόταση

75. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθεισών σκέψεων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha (άνωτερο δικαστήριο της Castilla-La Mancha, Ισπανία) ως εξής:

Το άρθρο 20 ΣΛΕΕ πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι:

- αντιτίθεται σε εθνική πρακτική όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, βάσει της οποίας το δικαίωμα διαμονής υπηκόου τρίτης χώρας, μέλους της οικογένειας πολίτη της Ένωσης, απορρίπτεται άνευ ετέρου για τον λόγο και μόνον ότι ο πολίτης αυτός δεν πληροί την προϋπόθεση περί επάρκειας πόρων που τίθεται από την εθνική νομοθεσία. Οι αρμόδιες εθνικές αρχές υποχρεούνται να προβαίνουν σε συγκεκριμένη εκτίμηση του συνόλου των νυν υφιστάμενων και κρίσιμων περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως, ούτως ώστε να κρίνουν αν υφίσταται μεταξύ των ενδιαφερομένων σχέση εξαρτήσεως τέτοια ώστε να δικαιολογεί τη χορήγηση παράγωγο δικαίωματος διαμονής επί τη βάσει της εν λόγω διατάξεως·
- η ύπαρξη εθνικής νομοθεσίας όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία, καίτοι απαιτεί τη συμβίωση των συζύγων, δεν τους εμποδίζει να ζουν χωριστά, δεν αποτελεί περίπτωση ικανή να δημιουργήσει μια τέτοια σχέση εξαρτήσεως.

33 Βλ., κατ' αναλογία, Κ.Α. κ.λπ. (Οικογενειακή επανένωση στο Βέλγιο) (σκέψη 75).

34 Στην απόφαση Κ.Α. κ.λπ. (Οικογενειακή επανένωση στο Βέλγιο), το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, όσον αφορά πολίτη της Ένωσης, το γεγονός και μόνο ότι, για οικονομικούς λόγους ή προς τον σκοπό διατηρήσεως της οικογενειακής ενότητας, αυτός θα επιθυμούσε να χορηγηθεί σε μέλος της οικογένειάς του, υπήκοο τρίτης χώρας, άδεια διαμονής δεν αρκεί, καθεαυτό, για να γίνει δεκτό ότι, σε περίπτωση μη χορηγήσεως της εν λόγω αδειάς διαμονής, ο πολίτης της Ένωσης θα αναγκαζόταν να εγκαταλείψει το έδαφος της Ένωσης (σκέψη 74 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).